

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn

Teie 11.05.2026 nr 8-1/3800-1,
JDM/26-0536/-1K

Meie 27.05.2026 nr 2-3/1685-2

Perekonnaseaduse jt seaduste muutmise seaduse kooskõlastus

Lugupeetud Liisa-Ly Pakosta

Kooskõlastame perekonnaseaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu järgmiste märkustega:

1. Palume seletuskirja mõjuanalüüsi viia vastavusse HÕNTE-ga. Vastavalt HÕNTE § 46 tuleb seletuskirjas selgitada seaduse rakendamisest tulenevat eeldatavat sotsiaalset mõju, mis hõlmab ka mõju soolisele võrdsusele. Justiits- ja digiministeeriumi kodulehel olev mõjude hindamise kontrollküsimustik suunab muu hulgas küsima, kas lahendus mõjutab otseselt või kaudselt naisi või mehi, nende õiguseid, kohustusi, võimalusi, vastutust, staatust ja/või positsiooni ühiskonnas laiemalt või konkreetsete lahenduste mõjuvaldkondades. Mõju on otsene, kui lahenduse sihtrühm on inimesed. Kooskõlastamiseks saadetud perekonnaseaduse ja teiste seaduse muutmise eelnõu toob kaasa olulisi muudatusi, millel on ilmselge sooline mõõde (sh elatis, hooldusõigus), kuid mille mõju soolisele võrdsusele ei ole seletuskirjas piisavalt kirjeldatud. Palume täiendada eelnõu seletuskirja mõjuanalüüsiga soolisele võrdsusele ja negatiivsete mõjude ilmnemisel ette näha maandamismeetmed.
2. Eelnõu kohaselt täiendatakse PKS § 113 põhimõttega „lapsel on õigus lähedasele suhtele mõlema vanemaga“ ning PKS § 137 lg 3 muudetakse järgmiselt: „Ühise hooldusõiguse täieliku või osalise lõpetamise korral lähtub kohus hooldusõiguse ühele vanemale andmise otsustamisel eeskätt lapse huvidest, arvestades lapse suhet mõlema vanemaga, senist pühendumist lapse eest hoolitsemisele ja vanemate võimet ja valmisolekut last puudutavates küsimustes omavahel koostööd teha ning võimet seada lapse huvid esiplaanile.”

Seletuskirjas tuuakse muudatuste põhjenduseks, et hooldusõiguse jaotamise põhimõtted ei ole piisavas kooskõlas ÜRO lapse õiguste konventsiooniga ja praktikas on pahatihti jäetud lähtumata vanemate võrdsest kohustusest oma lapse eest hoolitseda. Seletuskiri ei aita seletada, kuidas muudetud sõnastus ÜRO lapse õiguste konventsioonile paremini vastab ja millist puudust täpselt adresseerib. Võrreldes kehtiva seadusega seatakse muudatusega suurem rõhk vanemate võimele ja valmisolekule omavahel koostööd teha, seades lapse huvid esiplaanile. Nõustume, et lapse huvide esiplaanile seadmine ja vanemate vaheline koostöö on hooldusküsimuste lahendamisel oluline. Sõnastuses puudub aga õigusselgus – kuidas peaks tõlgendama hooldusõiguse jagamise küsimuses vanemate võimet ja valmisolekut teha omavahel koostööd. Millise tagajärje võib vaidluses, kus üks vanem taotleb endale hooldusõiguse üleandmist, kaasa tuua hea koostöö teise vanemaga ja millise

koostöö puudumine? Samuti võib võimet teise lapsevanemaga koostööd teha olulisel määral mõjutada vägivalla kontekst. Istanbuli konventsiooni täitmist jälgiv GREVIO ekspertgrupp on andnud Eestile soovitusi¹, mille kohaselt tuleb tagada, et kohtutel oleks kohustus hooldusõiguse ja suhtlusõiguse määramisel kaaluda kõiki naistevastase vägivallaga seotud asjaolusid. Eraldi rõhutatakse, et „keelata tuleks kohtu poolt määratud ekspertidel, sotsiaaltöötajatel ja kohtutel vanemast võõrandumisega seotud põhjendamatute mõistete kasutamise, samuti mis tahes muude lähenemiste või põhimõtete (näiteks „sõbraliku vanema sätte”) kasutamise, mis kalduvad pidama vägivallale viitavaid emasid koostöövõimetuteks ja sobimatuteks vanemateks ning süüdistama neid vägivaldse vanema ja tema laste kehvides suhetes². Laste ja naiste turvalisuse ja õiguste tagamiseks on oluline, et kohtupraktikas ei seataks lapse ja vanema suhte säilitamist iga hinna eest kõrgemale vägivallaga seotud asjaolude arvestamisest. Eelpool toodud põhjustel teeme ettepaneku eelnõus selgelt välja tuua, et põhimõtet „lapsel on õigus lähedasele suhtele mõlema vanemaga“ ei saa tõlgendada viisil, mis piirab kohut arvestamast perevägivalla, naistevastase vägivalla, lapse väärkohtlemise või muu turvariskiga seotud asjaolusid. Samuti tuleks selgitada, et lapse suhte säilitamine mõlema vanemaga ei saa olla eesmärk olukorras, kus see võib ohustada lapse või vägivallaohvrist vanema turvalisust või kahjustada lapse heaolu PKS § 137 lg 3 muudatusel puudub seletuskirjas ammendav selgitus muudatuse sisu kohta ja mõjuanalüüs, sh soolise võrdsuse perspektiivist. Palume seletuskirja täiendada.

3. Peame positiivseks ja asjakohaseks kavandatavat perekonnaseaduse muudatust, millega kaotatakse kohtute kohustus kontrollida abielulahutuse sisulisi põhjuseid ja abielusuhete lõppemist, samuti loobumist poolte lepitamise ja isikliku ärakuulamise kohustusest. Leiame, et selline muudatus võib aidata muu hulgas vägivaldsest suhtest lahkuda, leevendada ühe partneri kontrollivat käitumist, põhjendamatut vastutöötamist ja kohtukiusu.

Samas palume eelnõust täpsustada, et PKS § 65 lõikes 2 kavandatav kohustus teha enne kohtusse pöördumist kõik selleks, et abielu lahutada kokkuleppel, ei saa vägivalla esinemise korral tähendada kohustust pidada vägivalla toimepanijaga läbirääkimisi või astuda temaga täiendavasse kontakti. Vägivallaolukordades võib selline kohustus suurendada ohvri taasohvristamise, survestamise ja kontrolliva käitumise riski. Seetõttu tuleks eelnõus selgelt ette näha, et perevägivalla, lähenemiskeelu või muu turvariski korral ei saa kohtuvälise kokkuleppe saavutamata jäämist käsitada hagejale etteheidetava asjaoluna.

4. Samuti palume seletuskirjas selgitada, kuidas välistatakse olukord, kus vägivallaohvrile võivad tekkida menetluskulude tasumise kohustus põhjusel, et ta ei ole turvalisuse kaalutlustel olnud valmis või võimeline abielu kohtuvälisel kokkuleppel lahutama.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Erkki Keldo
majandus- ja tööstusminister

Lee Maripuu
Lee.Maripuu@mkm.ee

¹ [GREVIO's \(Baseline\) Evaluation Report](#)

² Samas, lk 44